

Føroyar ikki sosial-politiskt u-land

Men rætt er tað, at føroyskur sosialpolitikkur so at siga ongan góðan hevur havt. Vit eiga heldur at byggja upp egna sosiala skipan, heldur enn treytalest at taka við teirri dansku. Høvuðsvirskriftin eigur at verða, at brúkarin skal sleppa út úr skipanini so skjótt til ber, skrivur Finnur Helmsdal, sosialráðgevari

Umboð fyri lesandi føroyingar í Danmark ringdi herfyri til mín og spurdi um eg kundi siga nøkur orð á eini ráðstevnu friggjadagin 22. juli í Havn. Veit ikki hvat ráðstevnan skuldi snúva seg um, men eg varð biðin um at tosa um Føroyar sum sosialpolitiskt u-land.

Vegna burturferð kundi eg ikki játta umbønini, men tað var kanska eins gott. Tí hóast eg eri samdur í, at okkara sosialpolitisku viðurskifti so at siga ongan góðan hava havt, vil eg tó ikki fara so langt sum at kalla okkum eitt sosialpolitiskt u-land. Í hvussu so er vil eg fyrst vita í mun til hvønn.

Danmark fyrmyndin

Loyvi mær í hesi grein at ganga út frá, at tann, sum ringdi til mín ráðstevnuni viðvíkjandi heldur, at Føroyar eru eitt tilfíkt u-land, og at vit eru tað í mun til Danmark.

Í einum orðaskifti kundi viðkomandi uttan iva eisini lagt fram nógv sum prógv, at Danmark er meira framkomið á hesum øki. Dømi um 90% til arbeiðsleys (til teirra, sum ikki fáa bítandshjálpi), íbúðartryggin, hjálp til stakar upphaldarar o.s.fr.

Men viðkomandi hevði ikki komið so væl frá einum slíkum orðaskifti, um Danmark samstundis skuldi

verið lýst sosialpolitiskt úr enda í annan. Um stóðan hjá børnum, ungum, stórum upphaldarum, arbeiðsleysum, familjum, pensionistum, eldri, misnýtarm, kriminellum o.s.fr. varð lýst sakliga í mun til ta peningagæld, ið verður útgoldin sum yvirførd inntøka í Danmark. Tá hevði neyvan verið nógv at víst á og sum prógvaði, at Danmark er eitt sosialpolitiskt i-land.

Nú kenni eg – og havi kent sosialpolitisku síðuna av Danmark hampuliga væl. Og eg viðgangi fegin, at har verður nógv gott arbeiði gjørt av dugnaligum fólki. Nógvar spennandi og lærurkar verkætlanir hava verið settar í verk. Men samlaða úrslitið er, hóast stóran áhuga og hegni, ikki so nógv at reypa av.

Havi arbeitt á Kofoed skúlanum, Svarta ferhyrninginum á Nørrebro (í bádum færum eisini nógv við Christiania), havi fingið innlit í íbúðarviðurskifti í Keypmannahavn, arbeitt við hótum familjum í Esbjerg, verið við í skeiðvirksemi um barnaforsorgararbeiði í Danmark, kenni nakað til arbeiði við ungum við atferðartrúppeleikum í Miðjútlandi o.s.fr. Umframt at eg av náttúrligum orsökum kenni rættliga væl til arbeiðið við brekaðum í Norðurlondum.

Gjalda seg frá øllum

Men tað er, sum verður alt hetta hugbirtandi arbeiði kært og til einkisgjort av yvirordnaðu politisku hugsanini í Danmark, at sosialpedagogiskir trupulleikar viðkoma ikki tær og mær. Tað ræður tí um at fáa hesar av vegnum úr fólkaeygum. Til tess verður hópur av almennum peningi nýttur.

Úrslitið er sjálvsagt. Trupulleikarnir verða ikki loystir. Eyðkennini hvørva viðhvørt eina tíð, men rótin veksur alsamt og loksins er einki at gera.

Felags fyri fólk, sum hava sosialpedagogiskan stuðul fyri neyðini er, at tey á ein

ella annan hátt eru við at detta burtur úr pørtum av – ella úr samfelagnum sum so. Høvuðsendamálið við tílíkari hjálp má tí vera at hjálpa teimum inn aftur í ta skipan, tey eru döttin – ella um at detta burturúr. Um tey ynskja tað sjálvi. Og tað gera vit sjálvsagt ikki bert við at gjalda teimum ávísu upphædd regluliga.

Ert tú t.d. uttan arbeiði av eini ella aðrari orsök (mist arbeiðið, sjúkur, brekaður, misnýtari e.a.), so stendur tú øðrvísi enn tey, sum hava arbeiði. Og fært tú 90% av eini arbeiðsmannaløn, pensión e.a., so stendur tú framvegis øðrvísi. Í hesum føri ert tú ikki hjálptur, fyrr enn tú (aftur) hevur fingið tilbøð um mansømligt arbeiði. Og má sami hugburður vera galdandi á øllum sosialpolitiska økinum. Familjuleiga kann vera ein góð loysn, men fyrst og fremst eiga vit at arbeiða fyrri, at barnið verður heima. Tann brekaði eigur at fáa tilbøðini í tí umhvørvi, hann sjálvur ynskir at fáa tey o.s.fr.

Burtur úr sosiala skipanini

Sosialpolitisku viðurskiftini hava sum sagt ikki rættliga havt nakran góðan her á landi, og er høvuðsorsøkin eftir mínum tykki, at allar flestu av okkara politikarum hava sýnt hesum øki eina sera væl menta líkasælu. Myndin er broytt nakað, og finnst í dag føroyskir politikarar, sum vit kunnu rópa sosialpolitikarar. Men enn er tó langt eftir á mál.

Tó er tað rættliga ræðandi, at tey, sum ætla at fáa sosialpolitiska ávirkan so at siga treytalest nýta dansku skipanina sum fyrmynd. At alt bert skal snúva seg um, at fólk fáa so og so nógv útgöldið og der med. Viðurskiftini síni annars má hvør einstakur so klára sum fræga. Hetta rópa tey mannavirðing. Eg rópi tað egin samvitskureinsan.

Sjálvsagt skulu eisini tey arbeiðsleysu hava eitt haldgott privatøkonomiskt

grundarlag at virka á. Hetta kunnu vit tó ikki útgeva við at útgjalda peningagjögdir, sum ikki finnst. Grundarlagið verður tí partvís tryggjað við veitingum og partvís við eini normalisering av útreiðslustøðinum. Annars eru flestu føroysku familjur í sama báti hesum viðvíkjandi.

Men størsta týðning hevur tað, at vit seta øll segl fyrri at tryggja arbeiðsleysu o.ø. eina mansømliga tilveru í egnum umhvørvi, soleiðis at tey hvønn dag kunnu liva sama liv sum teirra medmenniskju. Arbeiðsleys mugu og skulu ikki gerast óvirkin.

Vælsignaði, dettið ikki í ta grøvina at innføra dansku sosiala skipanina her. Ein skipan, sum danir sjálvir hava spýggjandi vaml fyrri, men sum teir eru bundnir á hond og fót av.

Eitt sera gott dømi um hvussu avlað danská sosiala skipanin kann vera er

nýggjasta dagpeningareformin hjá sosialdemokratisku stjórnini. Sambært reglunum í hesum kanst tú, frá tí degi tú fyllir 41 ár og til tú fært úrtíðarpensión sum 60 ára gamal, fáa í meðal 10.000,- kr. um mánaðin. Helst fyri einki at gera.

Ein hevur varhugan av, at grundleggjandi hugburðurin undir danskum sosialpolitikki er at reingera samvitskuna hjá ávísu og at varðveita eina ávísu keypiorku. Brúkarin og tilveru hansara verður so at siga ikki hugsað.

Nei, vit skulu gera okkara egna skipan. Har mansømligheit, solidaritet og trygdarnet standa ovast á breddanum. Yvirskriftin yvir føroysku sosiala skipanina skal verða: At brúkarin sleppur skjótast til ber út aftur úr henni.

Finnur Helmsdal

Ferðast tygum í Kalsoynni um vikuskiftið, ber til at stokka inn á gólvíð í Innistovu í Mikladali og keypa ein drekkamunn við onkrum afturvíð. Er talan um stórri ferðalag, kann í góðari tíð frammanundan verða gjørd avtala um stórri máltíð.

Eisini er møguleiki fyri gisting á vallaraheimsstöði.

Skipanin er á rúsfriðum grundarlagi og galdandi til tann 21. august.

Innistova

Um nóg mong tekna seg, verður í sama tíðarskeiði skipað fyri hesum útfærdum í Kalsoynna:

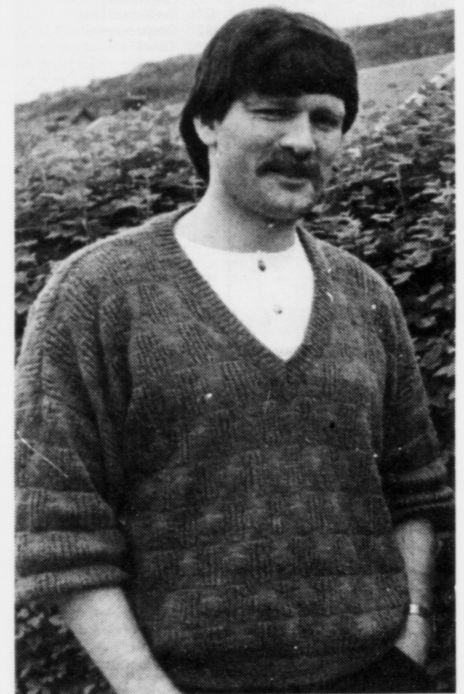
Leygardag: Av Leirvik

Sunnudag: Av Klaksvík og av Leirvik

Medicus

Nærri fæst at vita við at venda sær til niðanfyri standandi.

Kunningarstovan tlf. 56939
ella tlf. 56175

Hús til leigu

Húsini eru í Suðurrás í Havn.

2 stovu, 4 sovikømur, køkur, baðirúm, vaski- og kjallarrúm v.m.

Kostnaður 3.500 kr. um mánaðin uttan ljós og hita.

Tlf. 11820

Blindastovnur Føroya

hevur opið mánadag-friggjadag kl. 9-16.
Telefonir: 18222 og 19238.